

Щедрова Г. П.

доктор політичних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи
і гуманізації навчально-виховного процесу
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля
(Сєвєродонецьк, Україна), E-mail: visnukDNU@i.ua

ВИБОРЧА СИСТЕМА ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ РОТАЦІЇ ЕЛІТ І ДЕМОКРАТИЧНИХ ЗРУШЕНЬ В УКРАЇНІ

***Анотація.** На основі динамічного аналізу застосування моделей виборчих систем в Україні визначений вплив виборчого механізму на якість і склад політичної еліти та ефективність демократичного транзиту національної політичної системи з урахуванням євроінтеграційного процесу.*

***Ключові слова:** політична система, виборча система, пропорційна виборча система, мажоритарна виборча система, змішана виборча система, модель виборчої системи, еліта, рекрутація, оновлення, євроінтеграція.*

Однією з найважливіших безпосередніх форм здійснення народовладдя є вибори. Тільки чітко налагоджене функціонування елементів виборчої системи призводить до збігу результатів виборів з соціальними очікуваннями. Необхідність створення та впровадження прозорого виборчого механізму є актуальним завданням для України, особливо в контексті демократичних трансформацій. Від дієвості виборчого механізму залежить не лише якість функціонування державної влади, а і подальша перспектива стабільного розвитку політичної системи та суспільства. В умовах демократії виборча система виконує особливі системні функції, такі як: стабілізація політичної системи, забезпечення пріоритетів суспільної думки по відношенню спрямування державної політики, рекрутування політичної еліти, збереження і підтримка демократичних цінностей та інститутів у суспільстві.

Події останніх років довели, що результати виборів в Україні не повною мірою відображають політичну позицію громадськості, не сприяють просуванню до владних структур компетентних та професійних політиків, які відповідально ставляться до проголошеного політичного курсу. Такі негативні умови збільшують рівень відчуження суспільства по відношенню до влади. Отже, політологічний аналіз та глибоке вивчення проблем виборчої системи надасть можливість визначити перспективи і надати рекомендації щодо оптимізації виборчого процесу в Україні. Для багатьох країн залишається актуальною проблема наповнення моделі загальнонаціонального представництва функціональністю, процедурами відповідальності і механізмами реалізації політичних прав громадян. Зарубіжна практика свідчить, що з метою адаптації виборчої системи до суспільно-політичних викликів деякі держави впроваджують істотні зміни, навіть, напередодні нових виборів. Тому пошук шляхів підвищення ефективності інституту виборів та виборчої системи для України сприятиме зміцненню демократичних здобутків та надасть динамізму процесу демократизації.

Проблематика сутності, змісту, функцій, типології виборчих систем знайшла своє висвітлення у багатьох публікаціях вітчизняних та зарубіжних учених. Для наукового обґрунтування дослідження використані праці таких зарубіжних науковців, як М. Дюверже, Е. Лейкмана, А. Лейпхарта, Г. Майєра, Д. Олсона, Р. Роуз, Р. Таагепери, М. Шугарта та інші. Вітчизняний теоретичний дискурс представлено роботами Г. Артемова, О. Батанова, В. Бебика, В. Божанова, С. Вавілова, Д. Позняка, Л. Кочубей, І. Поліщука, В. Фесенка, Ю. Шведи.

Метою дослідження є політологічний аналіз проблем та пошук шляхів підвищення ефективності виборчої системи в Україні як механізму ротації політичної еліти.

Найважливішою функцією будь-якого політичного інституту є забезпечення політичної стабільності. Стосовно інституту виборів подібна функція набуває особливого значення. По-перше, інститут виборів, що функціонує в даному суспільстві в певних історичних умовах, є механізмом формування більшості інших політичних інститутів; по-друге, саме через вибори здійснюється регулювання діяльності основних політичних інститутів, вибори є засобом легітимації владних інститутів, що є вирішальним чинником політичної стабільності. Ясно, що стійкість самого інституту виборів прямо і безпосередньо впливає на політичну стабільність. Часто змінюваний порядок проведення виборчих процедур знижує легітимність самих виборів, що є передумовою політичної нестабільності.

Таким чином, вибори відіграють непересічну роль у розбудові демократичного політичного режиму. Ще Й. Шумпетер, розробляючи власну теорію елітарної демократії, розглядав вибори, насамперед, як процес відбору політичних еліт. Він писав, що вибори – це «такий інституційний устрій для прийняття політичних рішень, в якому індивіди отримують владу приймати рішення шляхом конкурентної боротьби за голоси виборців» і «є вільними змаганнями між можливими лідерами за голоси електорату» [1, с. 284]. Подібні думки виказує і американський політолог Д. Кирпатрік. Він відзначає, що «демократичні вибори несуть не просто символічний характер... Це конкурентні, періодичні, представницькі й остаточні вибори, у процесі яких громадяни, які мають велику свободу критикувати уряд, друкувати свою критику і пропонувати альтернативи, обирають осіб, що приймають основні рішення в уряді» [2, с. 16]. Сучасний французький політолог Ф. Лово також відводить вирішальну роль у становленні демократичного політичного режиму інституту виборів: «Демократія – це такий інституційний устрій, за якого призначення керівників здійснюється на обмежений термін мирним засобом у результаті виборів, що регулярно проводяться на конкурентній підставі» [Цит. за: 3, с. 11].

При цьому дослідники наголошують, що якість виборів повинна бути високою і реалізовуватися на засадах свободи та справедливості. Так, датські політологи Й. Елкліт і П. Свенссон, коли говорять про вільні вибори, то мають на увазі «протилежні тим, які відбуваються в умовах примусу. Свобода означає право і можливість обирати вподобану річ, а не іншу. Примус означає формальну чи реальну відсутність такого вибору: або всі альтернативи, крім однієї, заборонено, або певний вибір матиме негативні наслідки для безпеки, добробуту, соціального становища людини, котра його здійснила. Справедливість передбачає неупередженість. Протилежністю справедливості є нерівне ставлення до рівних, за якого деякі люди чи групи отримують завеликі переваги. Отже, справедливість передбачає регулярність застосування правил та їхню раціональність, рівномірніший розподіл релевантних ресурсів серед сторін змагання. Критеріям свободи та справедливості мають відповідати всі стадії виборчого процесу» [Цит. за: 4, с. 5].

Таким чином, ключовим механізмом забезпечення політичної стабільності виступає виборчий процес, заснований на загальному, рівному і прямому виборчому праві при таємному голосуванні; вільні і чесні вибори представників громадян у виборні органи державної та місцевої влади. Саме періодична виборність і потенційна змінюваність вищих посадовців держави за результатами політичної конкуренції на виборах, публічна і вільна діяльність політичної опозиції забезпечують дієвий контроль діяльності державної влади і обмежують можливості різних зловживань владою.

Для України пошук оптимальної моделі виборчої системи є гостро актуальним питанням. Еволюція української виборчої системи являє собою суцільний та перманентний експеримент застосування всіх видів виборчих систем. Занадто велика політизація питання вибору типу виборчої системи призвела до частой її зміни,

що, у свою чергу, негативно позначилося на проведенні та встановленні результатів виборів до представницьких органів державної влади. Тому гостро постало питання щодо розгляду виборчої системи у контексті світового досвіду та з урахуванням потреб вітчизняної політичної системи та суспільства [5, с. 58].

У демократичному суспільстві вибори виступають одним із основних засобів рекрутації кандидатів до політичної еліти держави. При чому етапи становлення і трансформації політичної еліти чітко збігаються з виборчими циклами. Тому, визначальною, на наш погляд, є оцінка стабільності і ефективності виборчого законодавства, а саме закону про вибори народних депутатів, згідно якому формується найбільш численний вищий орган законодавчої влади.

Зауважимо, що дослідження динаміки процесу трансформації виборчої системи, застосовуваної для формування парламенту України, показало відсутність наукового підходу щодо її інсталяції у правову модель України. Протягом 1991-2014 рр. в Україні фактично функціонувало шість виборчих законів і п'ять виборчих систем, а саме: три різновиди мажоритарної – 1989, 1993 і 1997 рр. (половина парламенту), пропорційна і технічна змішана. Отже, з усіх парламентських виборів в Україні 1990, 1994, 1998, 2002, 2006, 2007, 2012 рр. – лише парламенти 1998 р. і 2002 р. формувалися на основі однієї виборчої системи, проте, враховуючи різні закони. Таким чином, практично для кожної виборчої парламентської кампанії приймалася нова виборча система. Так, використання мажоритарної системи, яка діяла в період 1991-1997 рр. в Україні характеризується спробами адаптувати її до потреб демократичної держави. Причому, така адаптація полягала, насамперед, у тому, що партійний чинник у виборчій системі прагнули звести нанівець. Типова мажоритарна система 1989 р., яка передбачала 50 % явку виборців, була трансформована в «екстремальний» варіант французької двохтурової системи, з тією ж явкою та абсолютною більшістю голосів за кандидата. Результатами використання цієї виборчої системи як механізму рекрутування до вищого законодавчого органу стали, по-перше, формування новітньої української еліти, яку «можна було визначити як фрагментарну, із слабкою інтеграцією та сильною дезінтеграцією», і, по-друге, те, що деякі виборчі округи так і не були представлені під час всієї каденції парламенту [6, с. 168].

Отже, одним із основних негативних висновків щодо функціонування мажоритарної виборчої системи в Україні є те, що її технічні параметри – поріг явки, кількісні параметри голосів за кандидата – стали ефективними засобами маніпулювання нею.

Використання змішаної системи зразка 1997 р. і 2002 р., призвело до виявлення цікавого факту, а саме: «враховуючи раціональні настанови виборця, у 2002 р. по пропорційних списках перемогу одержав один політичний напрям – ліберально-демократичний, а по мажоритарних – діаметрально протилежний, консервативний». У цілому ж досвід рекрутації парламентарів як представників політичної еліти за допомогою змішаної системи призвів до формування потужних політико-фінансових груп, що базувалися на злитті адміністративних, економічних і символічних ресурсів. Були побудовані «вертикальні елітні колони, що включають партійні структури, підконтрольні засоби масової інформації, регіональні і галузеві лобі» [7, с. 210]. Причиною так званого «не спрацювання» змішаної виборчої системи, яка мала нівелювати недоліки мажоритарної та пропорційної систем і виділити їх переваги, дослідники визначають відсутність в Україні партій як відповідних ідеологічних груп, а не тільки груп захисту бізнес-корпоративних інтересів.

У 2007 р. була впроваджена пропорційна виборча система, яка стала результатом соціально-політичного компромісу. Мотиваціями її розробників учені М. Баимурадова й І. Сліденко називають, по-перше, попередження загроз мажоритарної системи, зокрема підкуп виборців, і, по-друге, сприяння політичній структуризації суспільства. При цьому був проігнорований світовий досвід у цьому питанні, який

свідчить, що пропорційні системи найменш ефективні у сенсі критеріїв управління і найбільш небезпечні, оскільки саме вони дають можливість потрапити до парламентів маргіналам [8]. Але український досвід її застосування свідчить про дещо інші тенденції, у результаті яких політичні і економічні важелі регулювання було сконцентровано у невеликій кількості представників політичної еліти.

Згідно з результатами позачергових виборів народних депутатів України 30 вересня 2007 р. Верховна Рада України поповнилася представниками Партії регіонів, «Блоку Юлії Тимошенко» (до якого входили три партії), Блоку «Наша Україна — Народна самооборона» (до якого входили дев'ять партій), Комуністичної партії України, «Блоку Литвина» (до якого входили дві партії) [9]. Основною тенденцією цього етапу, на нашу думку, стало об'єднання великого бізнесу (олігархів) і влади з метою лобювання власних інтересів. Аналіз складу парламентарів засвідчив зростання у ньому кількості великих підприємців і уповноважених представників бізнес-груп із власними політичними партіями, порівняно із складом керівників центральних і регіональних органів виконавчої влади. Отже, у якості механізму ротації, за допомогою якого має створюватися професійна, адекватна політичним умовам та сучасним викликам політична еліта, використання даної виборчої системи не було ефективним.

Зауважимо, що визначені тенденції у функціонуванні механізмів рекрутування позначилися на якісному показнику політичної еліти України. Характерними рисами політичної еліти 2006-2010 рр. І. Бережна і Н. Попадюк визначають: відносно низький рівень професіоналізму; відсутність необхідного стратегічного мислення; низьку ефективність і якість прийнятих політичних рішень; невміння домовлятися, погоджувати інтереси, доходити політичних компромісів у зовнішній і внутрішній політиці; відчуження від суспільства, що призвело до поглиблення соціального розриву між її представниками й пересічними громадянами; перетворення «політичної арени» в елітний бізнес-клуб закритого типу; поглиблення розколу в політичній еліті; постійний довготривалий конфлікт, невміння досягати консенсусу задля вирішення суспільно важливих проблем; поглиблення соціально-економічної нерівності між її представниками та простими громадянами [10; 11].

Наступні роки до виборів у парламент в 2012 р. пройшли у пошуках такої моделі виборчої системи, яка б задовольнила і політичні умови, що склалися в українській політичній системі, і вимоги європейського співтовариства щодо гармонізації українського законодавства з політико-правовою практикою європейських демократичних країн. Підсумком цього процесу стало прийняття Закону України «Про вибори народних депутатів України» 17 листопада 2011 р. і Закону України «Про особливості забезпечення відкритості, прозорості та демократичності виборів народних депутатів України» 28 жовтня 2012 р. Цими законодавчими актами було визначено принципи змішаної виборчої системи для України, яка будувалася на забороні створення виборчих блоків партій, встановленні 5%-го прохідного бар'єру, обмеженні права балотуватися на виборах для раніше засуджених осіб тощо.

Повернення до змішаної виборчої системи викликало неоднозначну реакцію й у політичному, й у суспільно-науковому середовищі. Певна частина експертів висловлювала думку про регресивні тенденції виборчої системи у контексті відновлення змішаної системи виборів, інші вважали, що така система більш демократична і актуальна, оскільки дозволяє наблизити депутата до виборців і зробити його діяльність більш відповідальною, а треті, «виходячи з того, що Закон проголосований як провладними, так і опозиційними депутатами, розцінили його ухвалення як компроміс між владою та опозицією, який забезпечив їх головні політичні інтереси на виборах 2012 р.» [12].

Аналіз політичних практик впровадження кожної з випробовуваних в Україні виборчих систем доводить, що мотивом таких змін насправді були політично вмотивовані інтереси, і, насамперед, інтереси політичної еліти. Наприклад, згідно

експертних прогнозів Центру Разумкова, змішана система виборів дозволяла представникам влади отримати значно більшу кількість депутатських мандатів, ніж це було б за пропорційної виборчої системи [13, с. 21]. Результати виборів 2012 р. цілком підтвердили прогнози експертів і виявилися очікуваними для більшості громадян. Рекрутовану політичну еліту України шляхом виборів у парламент 2012 р. жодним чином не можна назвати оновленою. Підтвердженням того, що указаний виборчий закон не став більш досконалим механізмом презентації політичних інтересів громадян і засобом якісного оновлення політичної еліти може слугувати й зауваження щодо цього документу, висловлені у Резолюції Парламентської асамблеї ради Європи: «Функціонування демократичних інститутів в Україні», серед яких зниження прохідного бар'єру, заборона виборчих блоків партій, включення національних меншин до виборчих округів тощо. У звіті Національного Демократичного Інституту говориться, що не відбулося особливого просування у впровадженні рекомендацій по поліпшенню передвиборного середовища [14].

Тому, стабільність і ефективність механізму рекрутування політичної еліти в Україні, зважаючи на проаналізовані виборчі політичні практики, є доволі сумнівною, адже часта зміна правил і принципів рекрутування не могла не відбитися на якості складу еліти. В умовах, коли політична еліта сама змінює умови застосування механізму ротатії та нормує процес просування згідно власних інтересів, ефективність демократичних перетворень стає у залежність від економічних і політичних орієнтацій тих, хто наділений владою, і не корелюється з викликами, що надходять від суспільства.

Запорукою якісного оновлення влади є необхідність впровадження нової для української політичної практики пропорційної виборчої системи з відкритими регіональними списками. Це надасть прозорості виразу політичної думки електорату і до парламенту пройдуть кандидати, які максимально чітко відобразатимуть настрої громадян. Преференційне голосування становить фундаментальні засади для подолання значних проблем сьогодення серед яких відповідальність партій перед виборцями та виконання передвиборчих обіцянок.

Оскільки Україною обраний пріоритетним зовнішньополітичний вектор входження до Європейської спільноти, необхідно враховувати той факт, що практично всі країни Західної та Центральної Європи застосовують пропорційні виборчі системи. Успішність проходження Україною процесу євроінтеграції як одного з вагомих чинників демократизації політичного режиму, пов'язана, на наш погляд, зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки. Зближення з ЄС є гарантією, а виконання його вимог – інструментом розбудови демократичних інституцій в Україні. Ратифікувавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, Україна отримала інструмент та дороговказ для своїх перетворень. Виконання вимог цієї Угоди дає можливість Україні в подальшому стати повноцінним членом в Європейському Союзі. Такими вимогами є відповідність Копенгагенським критеріям – параметрам, яким мають відповідати держави-члени Європейського Союзу.

Отже, першочерговими завданнями нашої держави є створення відповідного теоретичного підґрунтя і політичної практики відповідних принципам державотворення країн-членів Європейської спільноти. Тому, для стабілізації політичної системи Україна потребує якісної зміни виборчої системи та узгодження загальних правил ведення виборчого процесу. Розвиток і зміцнення основних принципів демократії, таких як свобода вибору, ідеологічний плюралізм, правова держава, громадянське суспільство сприяють налагодженню ефективної роботи основних підсистем суспільства. Зважаючи на те, що серед пріоритетних напрямів на шляху євроінтеграції України оновлений Порядок денний асоціації між Україною та ЄС як основний політичний інструмент реалізації та моніторингу Угоди про асоціацію, декларує реформу виборчого законодавства, запропонована нами модернізація

виборчої системи відповідає актуальним євроінтеграційним викликам і контекстуально враховує євроінтеграційний чинник розбудови демократії.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия / Йозеф Алоиз Шумпетер. – М. : Эксмо, 2007. – 864 с.
2. Что такое демократия? – Вашингтон : Информ. агентство США, 1991. – 32 с.
3. Бегунов Ю. 13 теорий демократии / Ю. Бегунов, А. Лукашев, А. Пониделко. – СПб. : Изд. дом «Бизнес-Пресс», 2002. – 240 с.
4. Конончук С. Г. Демократичний потенціал пропорційних виборчих систем / С. Г. Конончук, О. А. Ярош, С. А. Горобчишина ; Укр. незалежний центр політ. дослідж. – К. : Агентство «Україна», 2009. – 80 с.
5. Батанов О. Порівняльний аналіз функціонування муніципальних виборчих систем у зарубіжних країнах [Електронний ресурс] / О. Батанов // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2013. – № 1 (25). – С. 58–63. – Режим доступу: www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2013_1/visnik1_2013_st_15.pdf (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.
7. Крюков О. І. Політико-управлінська еліта України як чинник державотворення: монографія / О. І. Крюков; [за наук. ред. Е. А. Афоніна]. – К. : Вид-во НАДУ, 2006. – 252 с.
8. Никулин В. С. Основные векторы трансформации советской номенклатуры в постсоветскую украинскую элиту / В. С. Никулин // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2011. – № 941. – С. 208–212.
9. Баимуратова М. О. Формування парламенту України : до пошуку оптимальної виборчої системи [Електронний ресурс] / М. О. Баимуратова, І. Д. Сліденко // Радник: Український юридичний портал. – Режим доступу : <http://radnuk.info/statii/228-konstravo/3491-2010-01-22-21-38-19.html>. (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.
10. Україна-2013 : між виборами і перед вибором : аналітичні оцінки [Електронний ресурс] // Сайт Центру Разумкова. – Режим доступу: http://razumkov.org.ua/upload/Ukraine-2013_ukr.pdf. (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.
11. Бережна І. Оновлення політичної еліти в Україні: несподіванка обіцяної атаки [Електронний ресурс] / І. Бережна // Віче. – 2010. – № 7. – Режим доступу: www.viche.info/journal/1955/. (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.
12. Попадюк Н. І. Трансформація політичних еліт в Україні : особливості та перспективи [Електронний ресурс] / Н. І. Попадюк // Науковий вісник Академії муніципального управління [збірник наукових праць] : Серія «Управління». – 2011. – № 1. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2011_1/40.pdf. (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.
13. Новый закон про выборы : назад у майбутнє чи компроміс? [Електронний ресурс] // Сайт «ForUm». – 2011. – 24 листопада. — Режим доступу: <http://ua.for-ua.com>. (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.
14. Основні статистичні відомості виборчого процесу [Електронний ресурс] // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2012. – № 3. – С. 34. – Режим доступу: www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2012_3/visnik_st_7.pdf. (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.
15. NDI : Звіт щодо впровадження рекомендацій передвиборчої делегації національного демократичного інституту [Електронний ресурс] // National Democratic Institute. – Режим доступу: www.ndi.org/files/NDI%20Election%20Progress%20Report%20-%20UKR.pdf. (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.

REFERENCES:

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия. – М. : Эксмо, 2007. – 864 с.
2. Что такое демократия? – Вашингтон : Информ. агентство США, 1991. – 32 с.
3. Бегунов Ю., Лукашев А., Пониделко А. 13 теорий демократии. – СПб. : Изд. дом «Бизнес-Пресс», 2002. – 240 с.
4. Конончук С. Г. Ярош О. А. , Горобчишина С. А. Демократичний потенціал пропорційних виборчих систем. – К. : Агентство «Україна», 2009. – 80 с.
5. Батанов О. Порівняльний аналіз функціонування муніципальних виборчих систем у зарубіжних країнах [Electronic resource] // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2013. – № 1 (25). – С. 58–63. – Access mode:www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2013_1/visnik1_2013_st_15.pdf.
7. Крюков О. І. Політико-управлінська еліта України як чинник державотворення:

монографія. – К. : Вид-во НАДУ, 2006. – 252 с.

8. Никулин В. С. Основные векторы трансформации советской номенклатуры в постсоветскую украинскую элиту // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2011. – № 941. – С. 208–212.

9. Баимуратова М. О., Сліденко І. Д. Формування парламенту України : до пошуку оптимальної виборчої системи [Electronic resource] // Радник: Український юридичний портал. – Режим доступу : <http://radnuk.info/statti/228-konst-pravo/3491-2010-01-22-21-38-19.html>.

10. Україна-2013 : між виборами і перед вибором : аналітичні оцінки [Electronic resource] // Сайт Центру Разумкова. – Access mode:http://razumkov.org.ua/upload/Ukraine-2013_ukr.pdf. (Accessed 20 July 2015).

11. Бережна І. Оновлення політичної еліти в Україні: несподіванка обіцяної атаки [Electronic resource] // Віче. – 2010. – № 7. – Access mode:www.viche.info/journal/1955/. (Accessed 20 July 2015).

12. Попадюк Н. І. Трансформація політичних еліт в Україні : особливості та перспективи [Electronic resource] // Науковий вісник Академії муніципального управління [збірник наукових праць] : Серія «Управління». – 2011. – № 1. – Access mode:www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2011_1/40.pdf. (Accessed 20 July 2015).

13. Новий закон про вибори : назад у майбутнє чи компроміс? [Electronic resource] // Сайт «ForUm». – 2011. – 24 листопада. — Access mode:<http://ua.for-ua.com>. (Accessed 20 July 2015).

14. Основні статистичні відомості виборчого процесу [Electronic resource] // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2012. – № 3. – С. 34. – Access mode:www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2012_3/visnik_st_7.pdf. (Accessed 20 July 2015).

15. NDI : Звіт щодо впровадження рекомендацій передвиборчої делегації національного демократичного інституту [Electronic resource] // National Democratic Institute. – Access mode:www.ndi.org/files/NDI%20Election%20Progress%20Report%20-%20UKR.pdf. (Accessed 20 July 2015).

Щедрова Г. П., доктор политических наук, профессор, проректор по научно-педагогической работе и гуманизации учебно-воспитательного процесса Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля (Северодонецк, Украина), E-mail: visnukDNU@i.ua

Избирательная система как фактор эффективности ротации элит и демократических сдвигов в Украине

Аннотация. На основе динамического анализа применения моделей избирательных систем в Украине определено влияние избирательного механизма на качество и состав политической элиты и эффективность демократического транзита национальной политической системы с учетом евроинтеграционного процесса.

Ключевые слова: политическая система, избирательная система, пропорциональная избирательная система, мажоритарная избирательная система, смешанная избирательная система, модель избирательной системы, элита, рекрутация, обновления, евроинтеграция.

Shhedrova Gh., doctor of political sciences, full professor, Vice- President for scientific and pedagogical work and humanization of the educational process, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Sievierodonetsk, Ukraine) E-mail: visnukDNU@i.ua

The electoral system as a factor in the efficiency of rotating elites and democratic changes in Ukraine

Abstract. The influence of the electoral mechanism on the quality and composition of the political elite and effectiveness of transit democratic national political system based on the European integration process is determined based on dynamic analysis of models of electoral systems in Ukraine.

Key words: political system, electoral system, proportional electoral system, a majoritarian electoral system, mixed electoral system, electoral system model, elite recruitment, renewal, European integration.